

gwerth mewn gwahaniaeth
delivering on distinction

Cyfarfod:	Grŵp Cyswllt Cymunedol (GCC)		
Amcan y Cyfarfod:	Rôl y GCC yw hwyluso cyfathrebu ac ymgysylltu rhwng Morlais Menter Môn, y gymuned a rhandaliad allweddol.		
Lleoliad:	Ucheldre Centre, Caergybi		
Dyddiad:	09/05/2022	Amser:	18:00
Mynychwyr:			
<p>Menter Môn, Morlais: Dafydd Gruffydd (DG), Andy Billcliff (AB), Gerallt Llewelyn Jones (GLLJ), Karen Jones (KJ), Oliver Wilson (OW), Hannah Thomas (HT), Aimi Hopkins (AH), Clive McGregor (CMG);</p> <p>Ateb: Llinos Iorwerth (LI), Rhys Evans (RE);</p> <p>Jones Brothers: Brendan Fieldhouse (BF), Bryn Williams (BW), Eryl Roberts (ER);</p> <p>IoACC: Angharad Crump (AC);</p> <p>MS Ynys Môn: Rhun ap Iorwerth (RI)</p> <p>Holy Island ward member: Trevor Lloyd Hughes (TLH);</p> <p>Holyhead ward member: Glyn Haynes (GH);</p> <p>RSPB: Laura Kudelska (LK);</p> <p>NWWT: Nia Jones;</p> <p>Alternative Cleaning solutions: Arron Milton (AM), John Hughes (JH);</p> <p>Bob Francis Crane Hire: Mark Francis (MF);</p> <p>MEW: Jay Sheppard (JS);</p> <p>Minesto: Osian Roberts (OR);</p> <p>S2 Recruitment: Sarah Ellwood (SE);</p> <p>Setter and Associates / Systems Partnership: Ian Ord (IO);</p> <p>RYA: Gerwyn Owen (GO);</p> <p>Canoe Wales: Alistair Pattullo (AP);</p> <p>Unite The Union: Daryl Williams (DW);</p> <p>Ynys Mon's Citizen's Advice Bureau: Alwyn Rowlands (AR).</p>			

Crynodeb o Drafodaethau:

1.	Croeso a Chyflwyniadau
<p><i>Yn ystod y cyfarfod hwn roedd cyflwyniad PowerPoint yn cael ei arddangos ar y sgrin.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Cyfarfod Cyntaf y GCC. • Cyflwyniad i dîm Morlais gan CMG: <ul style="list-style-type: none"> ○ Dafydd Gruffydd – Rheolwr Gyfarwyddwr Menter Môn ○ Andy Billcliff Prif Swyddog Gweithredol Morlais ○ Gerallt Llewelyn Jones – Cyfarwyddwr Morlais ○ Karen Jones – Cyfarwyddwr Morlais ○ Oliver Wilson – Rheolwr Prosiect Morlais 	
2.	Fformat Cyfarfod

- Eglurodd CMG y drefn frys rhag ofn y byddai tân ayb.
- Derbyniodd pawb oedd yn bresennol agenda'r cyfarfod ymlaen llaw.

3. Pwrpas a Chylch Gorchwyl (ToR) ar gyfer y Grŵp

- Derbyniodd pawb a oedd yn bresennol gopi o'r Cylch Gorchwyl cyn y cyfarfod.
- Dywedodd CMG mai prif bwrpas y grŵp yw hwyluso cyfathrebu rhwng Morlais, y gymuned a rhandaliad eraill a chodi ymwybyddiaeth a gwell dealltwriaeth wrth i'r gwaith fynd rhagddo.

4. Cyflwyniad i Menter Môn

- Rhoddodd DG gyflwyniad i Menter Môn (MM).
- Sefydlwyd MM ym 1995 i ymateb i'r heriau a wynebir gan ardaloedd gwledig.
- Prosiectau sy'n ymwneud â gwarchod rhywogaethau brodorol a chodi proffil yr iaith Gymraeg.
- Mae MM bob amser wedi archwilio ffyrdd o ychwanegu gwerth at adnoddau lleol a chael budd economaidd lleol. Mae prosiectau wedi cynnwys adnewyddu llwybr yr arfordir, ailgyflwyno'r wiwer goch, Trefi SMART a dod â hen adeiladau yn ôl i ddefnydd.

5. Cyflwyniad i Morlais

- Mae Morlais yn brosiect Menter Môn.
- Parth Arddangos Ffrwd Llanw a ddynodwyd gan Ystad y Goron yn 2014 sy'n gorchuddio 35 km² o wely'r môr.
- Prydles 45 mlynedd hyd at 2059 yn eiddo i Menter Môn.
- 240MW yw'r mwyaf y bydd y Parth Arddangos Ffrwd Llanw yn gallu ei gynhyrchu.
- Y parth arddangos llif llanw 'Plug and Play' ar raddfa fawr gyntaf yn y byd yn barod i'w ddefnyddio yn 2023.
- Mae amcanion Morlais yn cynnwys diogelu'r amgylchedd a lleihau effaith carbon, datblygu ffynhonnell refeniw hirdymor a chynaliadwy i'w hail-fuddsoddi'n lleol trwy Menter Môn a Sicrhau budd economaidd lleol a swyddi.

6. Manylion y caniatâd

- Dyfarnwyd caniatâd TWAo i Morlais gan Lywodraeth Cymru ym mis Rhagfyr 2021.
- Dyfarnwyd Trwydded Forol i Morlais gan Gyfoeth Naturiol Cymru ym mis Rhagfyr 2021.
- Mae Ystad y Goron wedi'i neilltuo i Barth Arddangos Morlais (MDZ).
- Bydd tyrbinau'n cael eu hanfon i'r MDZ fesul cam.
- Bydd y Cynllun Monitro a Lliniaru Amgylcheddol yn monitro effeithiau'r gwaith alltraeth a thyrbinau llanw ar fywyd ac amgylchedd y môr.
- Mae tri math o dyrbinau a fydd yn cael eu gosod yn y MDZ. Wedi'i osod ar wely'r môr, colofn ddŵr ganol ac arnofio.

7.	Rhaglen Waith – adeiladu
<p>Drilio Cyfeiriadol Llorweddol (HDD):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae Stockton Drilling yn gwneud gwaith HDD. • Cynhaliwyd tyllu llwyddiannus o Dŷ Mawr allan i'r môr Chwefror/Mawrth 22. • Mae'r hyn a ddysgwyd o'r dril prawf yn helpu i sefydlu cynllun ar gyfer tyllu turio sydd ar y gweill. • Bydd y gwaith drilio tyllod yn aildechrau ddiwedd haf 2022. <p>Is-orsafoedd a llwybrau ceblau ar y tir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae gwaith sifil yn cael ei wneud gan Jones Brothers. • Dechreuodd y gwaith adeiladu ar y tir ar 22 Mawrth ac mae'n parhau i gynyddu. • Ffyrdd ar gau drwy 2022, llwybrau dargyfeirio yn eu lle. • Nododd OW fod gwefan Morlais yn cael ei diweddaru gyda diweddariadau Rheoli Traffig yn rheolaidd. • Disgwylir i'r rhaglen waith cyffredinol gael ei chwblhau erbyn diwedd 2023. 	

8.	Rhaglen Monitro a Lliniaru Amgylcheddol
<ul style="list-style-type: none"> • Bydd y Cynllun Monitro a Lliniaru Amgylcheddol (EMMP) yn monitro effeithiau'r gwaith alltraeth a thyrbinau llanw ar fywyd ac amgylchedd y môr. • Dywedodd GLJ fod Gillespie, Hastie et al yn yr Alban wedi monitro ac olrhain 340 o anifeiliaid am 14 mis a dangosodd y data nad oedd unrhyw wrthdrawiadau. • Mae 15 o becynnau gwaith i fonitro anifeiliaid a'r amgylchedd o fewn y EMMP. • Bydd gwaith EMMP yn parhau am oes y prosiect. • Bydd £6 miliwn yn cael ei wario ar becynnau gwaith EMMP rhwng nawr a 2023. 	

9.	Grŵp Gweithredu Sgiliau a Hyfforddiant
<ul style="list-style-type: none"> • Dywedodd KJ mai un o'r ffactorau allweddol i sicrhau cadwyn gyflenwi leol hirdymor a gweithlu medrus yw adeiladu ar y presennol sy'n bodoli ac amrywio i ddiwydiant ynni lleol cynaliadwy newydd. • Mae Morlais yn darparu cyflogaeth budd economaidd-gymdeithasol hirdymor i'r rhanbarth. • Nododd KJ fod Jones Brothers eisoes wedi gwneud trefniadau i gymryd prentis ym mis Medi. • Gellir trosglwyddo sgiliau o'r diwydiant niwclear i'r diwydiant llanw. • Mae Morlais wedi bod yn cynnal digwyddiadau cwrdd â'r prynwr lle bu datblygwyr yn bresennol ac yn gallu egluro eu gofynion sgiliau a hyfforddiant. • Mae naw Datblygwr yn rhagweld y bydd dyfeisiau'n cael eu defnyddio ym Morlais, ac mae'r defnydd ohonynt yn dibynnu ar gymorth refeniw i'r rhan fwyaf o'r datblygwyr. • Dywedodd KJ y byddai'r holl ddatblygwyr yn hoffi sefydlu gweithdy/man ymgynnull lleol. • Mae dau ddatblygwr yn defnyddio gwaith cadwyn gyflenwi o Gymru ar hyn o bryd, felly mae hyn yn bendant o adeiladu perthnasoedd yn lleol. 	

10. Grŵp Gweithredu Cadwyn Gyflenwi

- Wedi'i gynnwys yn yr eitem flaenorol ar yr agenda.

11. AOB

- Pa fath o ansawdd fydd y swyddi y mae Morlais yn eu creu?
 - Mae Morlais yn ceisio'n weithredol ym mhob ymgysylltiad â datblygwyr y bydd budd cymunedol yn gytundebol yn y cytundeb gyda'r datblygwyr.
- A fydd y datblygwyr yn cynhyrchu unrhyw rannau tyrbîn ar yr ynys?
 - Nid yw Morlais yn gwybod yn iawn ond hoffai iddynt ymgynnull ar yr ynys.
 - Mae Morlais wedi mynd â datblygwyr ar daith i borthladd Caergybi i ddangos iddynt yr adnoddau sydd ar gael yn lleol.
- Pryd fydd yr asesiad risg Mordwyo?
 - Mae Morlais yn trefnu cyfarfod ar gyfer dechrau Mehefin.
- A yw'r gymuned cychod bach yng Nghaergybi wedi cael gwybod am y risgiau mordwyo?
 - Cyfarfod wyneb yn wyneb i'w drefnu gyda'r gymuned cychod bach.
- Pwysig bod athrawon yn deall bod yna gyfleoedd swyddi i bobl sydd ar ddechrau eu gyrfa.
 - Mae KJ yn ymgysylltu'n gynnar ag ysgolion cynradd ac uwchradd a Phrifysgolion.
- Unrhyw aflonyddwch dirgrymol o'r HDD?
 - Morlais wedi cynnal arolwg sŵn, canlyniad yw nad oes unrhyw effaith.

12. Dyddiad y cyfarfod nesaf

- Dyddiad y cyfarfod nesaf i'w gadarnhau.